

Anmälan mot Valnämnden i Uppsala kommun för att valsedlar inte tillhandahållits på ett likformigt sätt

(Se även beslut 5668-2010, 5161-2010 och 5260-2010)

Beslutet i korthet: Valsedlar har placerats i ställ som sett likadana ut och, såvitt framkommit, har stått intill varandra. Utredningen ger inte underlag för slutsatsen att valsedlarna har tillhandahållits på ett sätt som för de röstande framstått som olikformigt. Det finns därför inte någon grund för kritik mot valnämnden.

Anmälan

AA, Piratpartiet, framförde i en anmälan till JO klagomål mot Valnämnden i Uppsala kommun bl.a. för att valsedlar inte hade tillhandahållits på ett likformigt sätt vid valet 2010. I anmälan angavs att valsedlar från mindre partier hade hållits åtskilda från de valsedlar som valnämnden ansvarade för. Enligt uppgift hade det funnits tre valsedelsställ i samtliga röstnings- och vallokaler; ett för partivalsedlar, ett för namnvalsedlar för samma partier och ett för övriga partier.

Utredning

Valnämnden i Uppsala kommun anmodades att yttra sig över anmälan. I sitt yttrande redogjorde valnämnden för den rättsliga regleringen avseende hanteringen av valsedlar samt Valmyndighetens instruktioner i detta avseende. Valnämnden anförde vidare:

Vid valnämndens sammanträde den 9 juni 2010, fattades beslut angående hur valsedlarna inför 2010 års val skulle placeras i röstningslokaler och vallokaler [..]. Syftet var att valsedlarna skulle placeras på ett enhetligt sätt i hela kommunen och att det skulle underlätta för valförrättarna att hålla ordningen bland valsedlarna.

[--]

I förberedelserna inför valet utbildades samtliga röstmottagare av valnämnden. Under denna utbildning gavs klara instruktioner, både muntligt och skriftligt, om hur valsedlarna skulle placeras. I samtliga omröstnings- och vallokaler fanns affischer som beskrev hur valsedlarna skulle placeras [..]. Till hjälp hade även röstningsmottagarna ett informationsblad [..].

I samtliga lokaler användes de valsedelsställ som Valmyndigheten tagit fram. Ställen har 36 fack, 3x12, och i samtliga lokaler fanns tre ställ [..]. När valnämnden diskuterade hur ordningen mellan valsedlarna skulle vara så var en viktig aspekt att

det skulle se lika ut i samtliga lokaler i kommunen oavsett om det var förtidsröstning eller röstning på valdagen. I Uppsala kommun genomfördes förtidsröstning på 28 platser och mestadels användes bibliotek men även andra platser utnyttjades. Antalet reguljära vallokaler i kommunen är 122. I samtliga lokaler användes tre (3) valsedelsställ, ett för partimarkerade valsedlar plus blanka, som valnämnden ansvarar för, ett för namnvalsedlar för samma partier, samt ett för alla övriga partier. Ordningen i de två första ställen följer rapportordningen på resultatblanketten. I det tredje stället skulle partierna placera sina valsedlar i bokstavsordning. Det finns givetvis en mängd olika sätt att presentera valsedlarna; bokstavsordning; slumpvis etc. och dessutom möjligt att blanda övriga partiers valsedlar med de som valnämnden ansvarar för. Valnämnden anser att överskådligheten var god och att valsedlarna exponerades likvärdigt. Samtliga tre valsedelsställ stod bredvid varandra, undantag kan finnas pga lokalens utformning men som generell princip gällde att samtliga ställ skulle stå tillsammans. Givetvis kan anföras att ett eller flera partier blir förfördelade med den princip som valnämnden valde. Detta hade sannolikt varit fallet oavsett vilken ordning för utläggning av valsedlar som bestämts. Valnämnden anser dock inte detta vara fallet. Vissa begränsningar i valsedelsställens utformning gör att det är omöjligt att få plats med samtliga partiers valsedlar i ett ställ. Antalet fack är 12. Vilka partier skall väljas ut att hamna utanför det första stället? Kravet som beskrivs i 8 kap. 2§ i vallagen angående ”valsedlar på denna plats” anser valnämnden vara uppfyllt. Valnämnden anser vidare att inte att några partier ”drabbats” negativt av det sätt som valsedlarna exponerades vid valet 2010.

Till sitt yttrande hade valnämnden fogat nämndens beslut avseende valsedelsställ och informationsmaterial avseende valsedlarnas placering.

AA gavs tillfälle att kommentera valnämndens yttrande men hördes inte av.

Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska den som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet.

I 8 kap. 2 § vallagen finns en bestämmelse om utläggning av valsedlar i anslutning till röstmottagningsställen. Den har följande lydelse.

I anslutning till ett röstmottagningsställe skall det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats skall väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning
 - a) för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,
 - b) för val till landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller röstmottagningsställen inom det landsting eller den kommun där partiet är representerat,
3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

[---]

Bedömning

Vallagens regler om hur valsedlar ska läggas ut i anslutning till röstmottagningsställen har behandlats i ett tidigare beslut, se JO 2010/11 s. 284, dnr 3270-2009. Där hade de valsedlar som valnämnden ansvarade för placerats i pappställ medan övriga partier hade hänvisats till att lägga ut sina valsedlar direkt på ett bord, som stod på en annan plats, lite undanskymt. Detta föranledde kritik. I beslutet sägs bl.a:

Enligt 8 kap. 2 § vallagen ska det, som framgått, i anslutning till ett röstmottagningsställe ordnas ”en lämplig plats” där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får ”en sådan plats” i stället ordnas inne i lokalen. På ”denna plats” ska övriga partier också kunna lägga ut sina valsedlar. Uppdelningen av valsedlarna i två kategorier är enbart betingad av praktiska skäl, som har med valets administration att göra. För de röstande är den utan intresse. Det finns således inget skäl för valförrättaren att synliggöra en skillnad mellan de två kategorierna av valsedlar, exempelvis genom att förbehålla ett särskilt valsedelsställ för den ena gruppen. Tvärtom är det från objektivitetssynpunkt angeläget att någon åtskillnad av det slaget inte görs, jfr 1 kap. 9 § regeringsformen. Alla valsedlar ska med andra ord tillhandahållas på ett likformigt sätt, på en och samma plats. Exakt hur det ska ske är en praktisk fråga, men utgångspunkten ska vara att valsedelspresentationen för de röstande framstår som likformig.

Det bör observeras att dessa uttalanden gjordes mot bakgrund av att valsedelsställ i den aktuella röstningslokalen endast användes för en grupp av valsedlar. I det ärende som här bedöms har alla valsedlar placerats i ställ. Dessa har sett likadana ut och har, såvitt framkommit, stått placerade intill varandra. Utredningen ger inte underlag för slutsatsen att valsedlarna har tillhandahållits på ett sätt som för de röstande framstår som olikformigt. Någon anledning till kritik mot valnämnden föreligger därför inte.

Vad AA har anfört i övrigt föranleder inte några ytterligare åtgärder eller uttalanden från JO:s sida.